

Alternativa k navrhovanému zvýšení státní podpory ve 3. pilíři

reforma 1. pilíře v solidární a ekvivalentní flexibilnější systém

(pro zodpovědné občany i zodpovědný stát):

Zpracoval Tomáš Fiala 30. července 2014

Abstrakt:

Změny ve 3. pilíři by měly být koordinovány se změnami v 1. pilíři.

Reforma 1. pilíře ve formě posílení ekvivalence i flexibility:

Rozlišení odvodů na solidární účet („důchodová daň“) a spoření na osobní účet spravovaný státem.

Solidární účet pro invalidní a pozůstalostní důchody, osobní účet pro starobní důchody.

Osobní účet (plná ekvivalence):

Flexibilní odvody (dána pouze minimální sazba, možno odvádět více)

Flexibilní možnost výběru (po naspoření dostatečné částky končí povinnost dále spořit, umožněn výběr prostředků i před dosažením důchodového věku až do výše předpokládaného důchodu.)

Po dosažení důchodového věku možnost výběru z osobního účtu v každém případě, eventuální dorovnání na minimální důchod.

Vlastní text

Současně s navrhovaným ukončením 2. pilíře se doporučuje zvýšit státní podporu ve 3. pilíři – varianta b) v příslušném dokumentu

b) státní příspěvek ve výši 1 % z vyměřovacího základu pro odvod pojistného účastníka na sociální zabezpečení; účastník bude v takovém případě povinen platit vlastní příspěvek nejméně ve výši 4 % z vyměřovacího základu pro odvod pojistného účastníka na sociální zabezpečení; tato výplata bude realizována zaměstnavatelem uvedeného zaměstnance na základě oznámení zaměstnance o uzavření smlouvy o doplňkovém penzijním spoření, popř. o zvolení této formy čerpání státního příspěvku, jde-li o účastníka, který již má uzavřenu smlouvu o penzijním připojištění se státním příspěvkem nebo o doplňkovém penzijním spoření (obdobu postupu při dnešním odvodu pojistného na důchodové spoření) a po uzavření dohody o srážkách ze mzdy.

V této souvislosti mne napadá alternativní varianta

1) Souhlasím s názorem, že **průběžný** systém představuje **nejspolehlivější** formu úspor pro financování poproduktivního období života člověka. Proto by se **změny** ve **3. pilíři** neměly provádět samostatně, ale v souladu s eventuální **reformou 1. pilíře**.

- 2) Je jistě žádoucí motivovat občany, aby si během ekonomicky aktivního života určitou formou spořili na starobní důchod více, než je povinné minimum. Bylo by však vhodné, aby tyto odvody směřovaly do (reformovaného) 1. pilíře (kde bez zvýšení pojistného či jiných finančních zdrojů bude dlouhodobý nedostatek finančních prostředků). Považují to za efektivnější spoření v penzijních fondech, které za ně pak často nakupují státní dluhopisy.
- 3) Jedním z argumentů pro zvýšení státní podpory ve 3. pilíři je snaha o zvýšení finanční ekvivalence v důchodovém systému (záměrně se vyhýbám pojmu *zásluhovost*, protože kromě finančních odvodů považují za zásluhu o finanční udržitelnost důchodového systému – 1. pilíř – též řádnou výchovu dětí). Existující redukční hranice jsou právem považovány za určité narušování finanční ekvivalence důchodového systému. Státní podpory jsou však rovněž narušováním finanční ekvivalence (pochopitelně „opačným směrem“). Transparentnější cestou vedoucí k větší finanční ekvivalenci v 1. pilíři (a tím i k větší „důvěře“ v tento pilíř) by proto mohlo být přehodnocení stávajících redukčních hranic.
- 4) Znovu mne proto napadá myšlenka reformovaného prvního pilíře s odděleným „solidárním“ a „osobním“ účtem

1. Výše odvodů na solidární účet („důchodová daň“) by byla dána podílem ze mzdy (např. 10 %), další prostředky by mohly být získávány přímo ze státního rozpočtu. Prostředky na účtu by byly využívány plně solidárně. Sloužily by k úhradě invalidních a pozůstalostních důchodů, dorovnání nízkých důchodů na danou minimální hranici či k výplatě starobních doživotních důchodů dlouhověkých osob, které by již vyčerpaly veškeré prostředky ze svého osobního účtu. Pro výplatu důchodu či dorovnávacího příspěvku z tohoto účtu by bylo nutné dosažení důchodového věku nebo splnění dané doby pojištění nebo jiných podmínek (špatný zdravotní stav aj.)

2. Základem pro výplatu budoucích starobních důchodů by byly odvody na osobní (virtuální) účet. (Mohl by to být například účet u Národní důchodové pojišťovny.) Odvody by měly charakter povinného *spoření* (evidence výše plateb, pravidelné zhodnocení, nejlépe úměrně růstu mezd, záruka jejich pozdějšího čerpání). Byla by dána *minimální povinná měsíční úložka* (např. 15 % ze mzdy), lidé by však mohli platit (trvale či „narázově“) *dobrovolně vyšší částky*, pak budou mít úměrně tomu vyšší důchod. Prostředky by se používaly se na výplatu starobních důchodů stávajícím důchodcům (průběžný systém), eventuální přebytky se zhodnocují na finančním trhu.

Pravidelně by se prováděl výpočet aktuální výše (doživotního valorizovaného) důchodu z osobního účtu na základě aktuální částky na účtu a předpokládané zbývající délky života.

Příklad:

osoba, která má na svém osobním účtu 3 000 000 Kč a předpokládanou délku zbývajícího života 20 let, má aktuální výši měsíčního důchodu $3\,000\,000 / (30 \cdot 12) = 3\,000\,000 / 240 = 12\,500$ Kč
Aktuální výše důchodu zprvu stále roste, protože na účtu přibývají prostředky a současně se zkracuje délka zbývajícího života.

Je stanovena výše tzv. standardního důchodu natolik vysoká (např. 15 000 Kč), aby zajistila finanční pokrytí základních potřeb a důstojný život bez dalších dávek a příspěvků

Možnost flexibilních odvodů i výběru prostředků:

Pokud aktuální výše důchodu již dosahuje dané výše standardního důchodu, trvá dále povinnost odvádět prostředky na solidární účet, končí však povinnost odvádět další prostředky na osobní účet (jsou však nadále možné a žádoucí dobrovolné odvody). Navíc je možno začít prostředky z osobního účtu čerpat (i před dosažením důchodového věku), ale maximálně v té výši, aby hodnota aktuálního důchodu neklesla pod hodnotu standardního důchodu. Eventuální pokračování ekonomické aktivity nemá na čerpání prostředků z osobního účtu vliv.

Příklady:

osoba, která má na svém osobním účtu 3 600 000 Kč a předpokládanou délku zbývajících života 20 let, má aktuální výši měsíčního důchodu $3\,600\,000/240 = 15\,000$ Kč. Dosáhla tedy hodnoty standardního důchodu, nemá již povinnost dále spořit na osobním účtu, naopak má možnost prostředky postupně vybírat.

osoba, která má na svém osobním účtu 6 000 000 Kč a předpokládanou délku zbývajících života 20 let, má aktuální výši měsíčního důchodu $6\,000\,000/240 = 25\,000$ Kč.

Může tedy čerpat například:

Trvale důchod ve stále výši 25 000 Kč měsíčně

Po dobu prvních 10 let částku 10 000 Kč měsíčně, pak částku 40 000 Kč měsíčně

Po dobu prvních 10 let částku 35 000 Kč měsíčně, pak částku 15 000 Kč měsíčně

Po dosažení důchodového věku či uznané invalidity má nárok na čerpání prostředků z osobního účtu i osoba, jejíž aktuální výše důchodu nedosahuje výše standardního důchodu. Výše důchodu je rovna aktuální výši důchodu, pokud vychází nižší než minimální důchod, je vyplácen minimální důchod (po vyčerpání prostředků z osobního účtu je dále vyplácen ze solidárního účtu).

Osoba, která dosáhla důchodového věku má na svém osobním účtu 2 000 000 Kč a předpokládanou délku zbývajících života 20 let, má tedy aktuální výši měsíčního důchodu $2\,000\,000/240 = 8\,333$ Kč. Vzhledem k dosažení důchodového věku může tedy dostávat důchod ve výši 8 333 Kč měsíčně, pokud by byl nižší než minimální důchod, bude jí zvýšen na úroveň minimálního důchodu

Uvedené konkrétní finanční částky jsou samozřejmě pouze první návrhy.

Výhody:

Solidarita i ekvivalence oddělená.

Možnost flexibilního spoření na důchod (spořit více při vyšších příjmech a nižších výdajích – např. mladí lidé před založením rodiny či starší lidé po osamostatnění dětí, rodiny s malými dětmi spoří pouze stanovené minimum)

Možnost flexibilní výplaty důchodu (nejprve nižší, pak vyšší či naopak, flexibilní „důchodový“ věk).

Právě větší flexibilita by (kromě státní podpory) mohla učinit 1. pilíř přitažlivější a atraktivnější.

3. Stát či zaměstnavatel by mohl motivovat osoby, k dobrovolné platbě vyššího pojistného na osobní účet formou příspěvku na osobní účet (jako v současné době ve 3. pilíři.), výhodnějším zhodnocením prostředků či jinými způsoby.

4. Výchova dětí by mohla být v tomto systému oceněna jak formou slevy na solidárním pojistném tak formou státního příspěvku na osobní účet za každé dítě.

5. Spoření na stáří mimo tento systém by samozřejmě existovalo, mělo by doplňkový charakter, je otázkou, jakým způsobem a zda vůbec by mělo být podporované státem, Pokud přijmeme na chvíli myšlenku, že stát by se měl řídit jako firma, bylo by možné snížení či zrušení státní podpory mimo státní důchodový systém zdůvodnit tím, že každá firma zpravidla poskytuje výhody pouze svým klientům, nikoli těm, kteří využívají tutéž službu konkurenční firmy.